

ИЗЛОЖЕНИЕ НА МЕЖДУНАРОДНИТЕ ПРИНЦИПИ НА КАТАЛОГИЗАЦИЯТА

Въведение

Принципите на каталогизацията, широко известни под името “Парижки принципи” бяха приети от Международната конференция за принципи на каталогизацията през 1961 г.¹. Целта те да служат за основа на международната стандартизация на каталогизацията несъмнено беше постигната. Повечето от създадените след това правила за каталогизация по целия свят изцяло или до голяма степен се ръководеха от тях.

Повече от четиридесет години по-късно, общи международни принципи на каталогизация са още по-необходими, тъй като каталогизатори и потребители навсякъде по света ползват общедостъпни каталози в режим онлайн (ОРАС). Днес, в началото на 21 век, ИФЛА положи усилия да разработи ново изложение на принципи, приложими както към библиотечните каталози в режим онлайн, така и към други информационни нужди. Първият принцип е стремежът към улесняване на ползвателите на каталога.

Това изложение замества Парижките принципи и разширява техния обхват от само текстови произведения към всички видове материали и от избор и форма само на редна дума към всички аспекти на библиографските и контролните данни, които се използват в библиотечните каталози. В него са включени не само принципи и задачи (т.е. функции на каталога), но и ръководни правила, които трябва да бъдат част от правилата за каталогизация в международен мащаб, както и насоки по отношение на възможностите за търсене и извличане на информация.

Изложението включва:

1. Обхват
2. Общи принципи
3. Обекти, атрибути и връзки
4. Задачи и функции на каталога
5. Библиографско описание
6. Точки за достъп
7. Основни положения, свързани с възможностите за търсене

Изложението е изградено върху значимите световни традиции в областта на каталогизацията² и върху концептуалния модел, разработен в документа на ИФЛА *Функционални изисквания към библиографските записи (FRBR)*³.

¹ International Conference on Cataloguing Principles (Paris : 1961). *Report*. – London : International Federation of Library Associations, 1963, p. 91-96. **Публикувани също в:** *Library Resources and Technical Services*, v.6 (1962), p. 162-167; **и в** *Statement of principles adopted at the International Conference on Cataloguing Principles, Paris, October, 196*. – Annotated edition / with commentary and examples by Eva Verona . – London : IFLA Committee on Cataloguing, 1971.

² *Cutler, Charles A.*: Rules for a dictionary catalog. 4th ed., rewritten. Washington, D.C.: Government Printing office. 1904, *Ranganathan, S.R.*: Heading and canons. Madras [India]: S. Viswanathan, 1955, **и** *Lubetzky, Seymour*. Principles of Cataloging. Final Report. Phase I: Descriptive Cataloging. Los Angeles, Calif.: University of California, Institute of Library Research, 1969.

³ *Functional Requirements for Bibliographic Records: Final report*. – Munich : Saur, 1998. (IFLA UBCIM publications new series; v. 19) **Публикувано също и на уебсайта на ИФЛА:** <http://www.ifla.org/VII/s13/frbr/> (Септември. 1997, с добавки и поправки до м. февруари 2008)

Моделът FRBR скоро ще бъде разширен с *Functional Requirements for Authority Data (FRAD)* и *Functional Requirements for Subject Authority Data (FRSAD)*.

Това изложение дава надежда да се увеличи споделянето на библиографски и контролни данни в международен план и да се подпомогнат усилията на създателите на международни правила за каталогизация.

1. Обхват

Изложените тук принципи са предназначени да подпомагат създаването на правила за каталогизация. Те се отнасят до библиографските и контролните данни и текущо поддържаните библиотечните каталози. Принципите могат да се прилагат и към библиографски указатели и други файлове с данни, създавани от библиотечни, архивни, музейни и други общности.

Чрез тях се цели да се постигне унифициран подход към библиографското описание и разкриването на съдържанието на всички видове библиографски ресурси.

2. Общи принципи

Няколко принципа определят съставянето на правила за каталогизация.⁴ От най-голямо значение е удобството на ползвателя.⁵

2.1. Удобство на ползвателя на каталога. Решенията при създаването на описания и контролирани форми на имената (наименованията) за достъп трябва да се вземат с оглед на ползвателя.

2.2. Общоприета терминология. Използваните при описанията и достъпа термини трябва да отговарят на представата на мнозинството от ползвателите.

2.3. Представяне. Описанията и контролираните форми на имената (наименованията) трябва да се основават на начина, по който обекта описва себе си.

2.4. Точност. Описваният обект трябва да бъде отразен достоверно.

2.5. Достатъчност и необходимост. В описанията и контролираните форми на имената (наименованията), предназначени за достъп, трябва да се включват само онези елементи, които са необходими за подпомагане на ползвателя и са от значение за идентифицирането на обекта.

2.6. Значимост. Елементите трябва да бъдат значими от библиографска гледна точка.

2.7. Икономичност. Когато целта може да бъде постигната по различни начини, избира се най-икономичния подход (напр., най-евтиния или най-простия).

2.8. Последователност и стандартизация. Описанията и оформянето на точки за достъп трябва да се стандартизират доколкото е възможно. Така се осигурява по-голяма последователност, която на свой ред обуславя обмена на библиографски и контролни записи.

2.9. Интеграция. Описанията на всички видове материали и контролираните форми на имената (наименованията) на обектите трябва да се основават на общи правила, доколкото е възможно.

Правилата за каталогизация трябва да бъдат *логично обосновани*, а не *произволни*. Приема се, че понякога тези задачи могат да се противопоставят и такива случаи трябва да се решават на основата на логиката и практиката.

⁴ Основани на библиографска литература и най-вече на произведенията на Ранганатан и Лайбниц, според описанието им в Svenonius, Elaine. *The Intellectual Foundation of Information Organization*. Cambridge, Mass.: MIT Press, 2000, p. 68. По отношение на тематичните тезауруси се прилагат допълнителни принципи, които все още не са включени в това изложение.

⁵ Последователността на принципите от 2.2 до 2.9 няма специално значение.

3. Обекти, атрибути и връзки

Правилата за каталогизация трябва да разглеждат обектите, атрибутите и връзките в съответствие с техните определения в концептуалните модели на библиографския универсум.⁶

3.1. Обекти

В библиографските и контролните данни трябва да бъдат представени следните обекти:

Произведение
 Форма на проявление
 Форма на физическо представяне
 Физическа единица⁷
 Лице
 Фамилия
 Колективен орган⁸
 Понятие
 Предмет
 Събитие
 Място⁹

3.2. Атрибути

Атрибутите, които идентифицират всеки обект трябва да се използват като елементи от данни.

3.3 Връзки

Значимите от библиографска гледна точка връзки между обектите трябва да се разкриват.

4. Задачи и функции на каталога¹⁰

Каталогът трябва да бъде ефективен и действен инструмент, който да дава възможност на ползвателя:

4.1. да открива библиографски ресурси в библиотечен фонд, като при търсенето използва техните атрибути или връзки:

4.1.1. да **намира** отделен ресурс

4.1.2. да **намира** групи от ресурси, представляващи:

всички ресурси, принадлежащи към едно и също произведение;
 всички ресурси, отнасящи се към една и съща форма на проявление;
 всички ресурси, съответстващи на една и съща форма на физическо представяне;
 всички ресурси, свързани с определено лице, фамилия или колективен орган;
 всички ресурси по определена тема;

⁶ Концептуалните модели на ИФЛА са FRBR, FRAD и FRASAD.

⁷ Произведение, форма на проявление, форма на физическо представяне и физическа единица са обектите от Група 1, описани в моделите FRBR и FRAD.

⁸ Лице, фамилия и колективен орган са обектите от Група 2, описани в модела FRBR.

⁹ Понятие, предмет, събитие и място са обектите от Група 3, описани в модела FRBR. Всеки от тези обекти може да има смислова връзка с произведение.

¹⁰ 4.1 – 4.5 са основани на: Svenonius, Eliane *The Intellectual Foundation of Information Organization*. Cambridge, Mass.: MIT Press, 2000.

всячки ресурси, определени по други критерии (език, място на публикуване, година на публикуване, вид на съдържанието, вид на носителя и т.н.), които обикновено се използват за вторично ограничаване на резултата от търсенето.

4.2. да **идентифицира** библиографски ресурс или агент (т.е. да потвърждава, че описаният обект отговаря на търсената или да разграничава две или повече обекти с подобни характеристики);

4.3. да **подбира** библиографски ресурс, който съответства на потребностите на ползвателя (т.е. да избира ресурс, който да отговаря на изискванията на ползвателя по отношение на физическа форма, съдържание, носител и т.н. или да отхвърля ресурс, който не отговаря на тези изисквания);

4.4. да **разполага** с достъп или да **получава** достъп до описаната физическа единица (т.е. да предоставя информация, която ще даде възможност на ползвателя да получи физическата единица чрез покупка, заемане и т.н. или да я ползва по електронен път чрез отдалечен достъп он-лайн) или да разполага или да получава контролни или библиографски данни.

4.5 да **навигира** в рамките на каталога и извън тях (като подрежда логически библиографските и контролните данни и предлага ясни указания за начините на търсене, включително чрез представяне на връзките между произведения, форми на проявление, форми на физическо представяне, физически единици, лица, фамилии, колективни органи, понятия, предмети, събития и места).

5. Библиографско описание

5.1. По принцип за всяка форма на физическо представяне трябва да се създава отделно описание.

5.2. Библиографското описание обикновено се основава на физическата единица като представител на формата на физическо представяне и може да включва атрибути, които се отнасят до съдържащото(ите) се в нея произведение(я) и форма(и) на проявление.

5.3 Описателните данни трябва да са съобразени с международно приет стандарт.¹¹

5.4 Описанията могат да имат няколко нива на пълнота в зависимост от предназначението на каталога или библиографския файл. На ползвателя трябва да се осигури информация за нивото на пълнота.

6. Точки за достъп

6.1. Общи положения

Точките за достъп при търсене на библиографски и контролни данни трябва да се формулират при спазване на общите принципи (Виж **2. Общи принципи**). Те могат да бъдат контролирани или неконтролирани.

6.1.1. Контролирани точки за достъп трябва да се създават за установените и

¹¹ Международно приет стандарт за библиотечната общност е *International Standard Bibliographic Descriptions*

вариантните форми на имената (наименованията) на обекти като лица, фамилии, колективни органи, произведения, форми на проявление, форми на физическо представяне, физически единици, понятия, предмети, събития и места. Контролираните точки за достъп осигуряват последователността, необходима за обединяване на библиографските записи за групи от ресурси.

6.1.1.1. Контролни записи трябва да се създават, за да се контролират установените форми на имената (наименованията), вариантните форми на името (наименованието) и идентификаторите, използвани като точки за достъп.

6.1.2 Неконтролирани точки за достъп, които са част от библиографските данни, могат да се предоставят за имена (наименования), заглавия (напр. основното заглавие, посочено на формата за физическо представяне), кодове, ключови думи и др., без да бъдат контролирани чрез контролни записи.

6.2 Избор на точки за достъп

6.2.1 Като точки за достъп към **библиографски запис** се използват установени точки за достъп за включените в ресурса произведения и форми на проявление (контролирани), заглавието на формата на физическо представяне (обикновено неконтролирано) и установени точки за достъп за създателите на произведенията.

6.2.1.1 Колективен орган като създател: Колективен орган трябва да се приема за създател на такива произведения, които изразяват колективна мисъл или дейност на колектив или когато формулировката на заглавието в съчетание с естеството на произведението ясно показват, че общата отговорност за съдържанието на произведението се носи от колективния орган. Това правило се прилага, дори когато произведението е подписано от лице в качеството му на служител или сътрудник на колективния орган.

6.2.2 Допълнително трябва да се предоставят точки за достъп към **библиографските записи** от установените точки за достъп за лица, фамилии, колективни органи и предмети, които се преценяват като значими за намирането и идентифицирането на описвания библиографски ресурс.

6.2.3 В **контролния запис** като точки за достъп се включват установената форма на името (наименованието) на обекта и вариантните му форми.

6.2.4 Допълнителен достъп може да се осъществи чрез имената (наименованията) на свързани обекти.

6.3 Установени точки за достъп

Установената точка за достъп за името (наименованието) на определен обект трябва да се запише в контролен запис наред с идентификатори за обекта и вариантни форми на името (наименованието). Установената точка за достъп може да се използва като предефинирана форма за визуализация.

6.3.1 Установените точки за достъп трябва да се създават в съответствие със стандарт.

6.3.2 Език и азбука на установените точки за достъп

6.3.2.1 Когато имената (наименованията) са представени на няколко езика и/или азбуки, за установената точка за достъп за името (наименованието) трябва да се предпочита информацията от формите на физическо представяне на произведението, изразени на оригиналния език или азбука.

6.3.2.1.1 но, ако оригиналният език или азбука по правило не се използват в каталога, за установена точка за достъп може да се използват форми, взети от форми на физическо представяне или общи справочници на един от езиците или азбуките, които са най-подходящи за ползвателите на каталога.

6.3.2.1.2 Достъп на оригиналния език или азбука трябва да се осигурява винаги, когато това е възможно, чрез контролирана точка за достъп, която може да бъде установената или вариантна форма на името (наименованието).

6.3.2.2 Когато са желателни транслитерации, трябва да се спазва международен стандарт за конверсия на азбуки.

6.3.3 Избор на установена точка за достъп

Избраното за установена точка за достъп име (наименование) за обекта трябва да се основава на името (наименованието), което я идентифицира трайно, защото е най-често срещано във формите на физическо представяне или е взето от общ справочник и е най-приемливо за ползвателите на каталога (напр., „общоприето име (наименование)”).

6.3.3.1 Избор на установена точка за достъп за лице, фамилия и колективен орган

Когато лице, фамилия или колективен орган използват различни имена или вариантни форми на имената, за основа на установената точка за достъп трябва да се избере едно име или една форма на името за всяка отделна идентичност.

6.3.3.1.1 Когато са намерени вариантни форми на името (наименованието) във форми на физическо представяне и/или общи справочници и тяхната разновидност не се състои в различно представяне на едно и също име (наименование) (напр., пълна и съкратена форма), трябва да се предпочете:

6.3.3.1.1.1 общоизвестното (или общоприето) име (наименование) пред официалното име, когато това е посочено или

6.3.3.1.1.2 официалното име, когато няма сведения за общоизвестно или общоприето име (наименование).

6.3.3.1.2 Когато през последователни периоди от време колективният орган е използвал различни наименования, които не могат да се възприемат като незначителни варианти на едно и също наименование, всеки обект, идентифициран от значима промяна на наименованието трябва да се определя като нов. Съответните контролни данни за всеки от обектите трябва да бъдат свързани като обикновено се свързват по-ранната и по-късната форма на наименованията на колективния орган.

6.3.3.2 Избор на установена точка за достъп за произведение и форма на проявление

Когато едно произведение има различни заглавия, едно от тях трябва да се избере за основа на установена точка за достъп за произведението/формата на проявление.

6.3.4 Форма на името (наименованието) за установените точки за достъп

6.3.4.1 Форма на името за лица

Когато името на лицето се състои от няколко думи, изборът на първата дума на установената точка за достъп трябва да се определя от приетите правила от страната и езика, с които лицето най-често се асоциира, на основата на форми на физическо представяне или общи справочници.

6.3.4.2 Форма на името за фамилии

Когато името на фамилия се състои от няколко думи, изборът на първата дума на установената точка за достъп трябва да се определя от приетите правила от страната и езика, с които фамилията най-често се асоциира, на основата на форми на физическо представяне или общи справочници.

6.3.4.3 Форма на наименованието на колективни органи

За установена точка за достъп за колективен орган името трябва да се представя в прав ред, така както се среща във форми на физическо представяне или общи справочници освен в следните случаи:

6.3.4.3.1 когато колективният орган е част от юрисдикция или териториална власт, установената точка за достъп трябва да включва съвременната форма на наименованието на съответната територия на езика и азбуката, които са най-подходящи за ползвателите на каталога;

6.3.4.3.2 когато от наименованието на колективния орган се подразбира субординация или функционална зависимост или то е недостатъчно за идентифициране на подчинения орган, установената точка за достъп трябва да започва с наименованието на висшестоящия орган.

6.3.4.4 Форма на наименованието на произведения/форми на проявление

Установена точка за достъп за произведение, форма на проявление, форма на физическо представяне или физическа единица може да бъде или заглавие, което може да се използва самостоятелно или заглавие в съчетание с установената точка за достъп за създателя(ите) на произведението.

6.3.4.5 Разграничаване на имена (наименования)

Когато е необходимо един обект да се разграничи от други обекти със същите имена (наименования), като част от установената точка за достъп за обекта трябва да се включат допълнителни идентифициращи характеристики. Ако е необходимо, същите идентифициращи характеристики могат да се добавят като част от вариантните форми на името (наименованието).

6.4 Вариантни имена (наименования) и вариантни форми на името (наименованието)

Независимо от това, кое име (наименование) е избрано за установена точка за достъп, с оглед на контролирания достъп трябва да се включат вариантните имена (наименования) и вариантните форми на името (наименованието).

7. Основни положения, свързани с възможностите за търсене

7.1 Търсене

Точките за достъп са елементите на библиографските и контролните записи, които 1) осигуряват надеждно търсене и извличане на библиографски и контролни записи и на свързаните с тях библиографски ресурси и 2) ограничават резултатите от търсенето.

7.1.1 Начини на търсене

Имена, заглавия и предмети в определен библиотечен каталог или библиографски файл трябва да могат да се търсят и откриват по всеки възможен начин (чрез пълните форми на имената, чрез ключови думи, чрез изрази, чрез отсичане, чрез идентификатори и т.н.)

7.1.2 Основни точки за достъп

Основни точки за достъп са онези, които отговарят на главните атрибути и връзки на всеки обект в библиографския или контролния запис.

7.1.2.1 Основните точки за достъп за библиографските записи включват:

- установена точка за достъп за името (наименованието) на създателя или първото споменато име на създател, когато са посочени повече от един;
- установената точка за достъп за произведение/форма на проявление (може да включва и установената точка за достъп за създателя);
- основното заглавие или заглавието, съставено от каталогизатора за формата на физическо представяне;
- годината(ите) на публикуване или появяване на формата на физическо представяне;
- контролирани предметни рубрики и/или класификационни индекси за произведението;
- стандартни номера, идентификатори и ключови заглавия за описвания обект.

7.1.2.2 Основните точки за достъп за **контролните записи** включват:

установеното име (наименование) или заглавие на обекта;
 идентификатори за обекта;
 вариантни имена (наименования) и вариантни форми на името (наименованието) или заглавието на обекта.

7.1.3 Допълнителни точки за достъп

Атрибути от други области на библиографското описание или на контролния запис могат да служат като допълнителни точки за достъп или средства за филтриране и ограничаване при търсенето.

7.1.3.1 В библиографските записи някои от тези атрибути са:

имена на други създатели, освен първия;
 имена на лица, фамилии или колективни органи, изпълняващи функции, различни от тези на създателя (напр., изпълнители) ;
 варианти на заглавия (напр., паралелни заглавия, заглавия на колонтитула);
 унифицирана точка за достъп за серията;
 идентификатори на библиографския запис;
 език на формата на проявление, въплътена във формата на физическо представяне;
 място на публикуването;
 вид на съдържанието;
 вид на носителя

7.1.3.2 В контролните записи някои от тези атрибути са:

имена (наименования) или заглавия на свързани обекти;
 идентификатори на контролния запис

7.2 Резултати от търсенето

Когато в резултатите от търсенето се съдържат няколко записа с една и съща точка за достъп, те трябва да се представят в такава логическа последователност, която е удобна за ползвателя на каталога и по възможност съобразена със стандарт, съответстващ на езика и азбуката на точката за достъп.

МЕЖДУНАРОДНИ ПРИНЦИПИ НА КАТАЛОГИЗАЦИЯТА

ТЕРМИНИ И ОПРЕДЕЛЕНИЯ

В този списък са включени термини, които в *Изложението на международните принципи на каталогизацията* са използвани по специфичен начин (с различни от приетите в терминологичните речници определения). В края на списъка са посочени термини, използвани в *Парижките принципи* или други, по-ранни правила за каталогизация, за които участниците в IME ICC (Конференциите на експертите за международни правила за каталогизация) са пожелали да се отбележи, че те в бъдеще няма да се използват в Международните принципи на каталогизацията.

ВТ = Висшестоящ термин; **НТ** = Низшестоящ термин; **А** = Асоциативен термин

Агент (Agent)

Лице (автор, издател, скулптор, редактор, режисьор, композитор и т.н.), група (фамилия, организация, корпорация, библиотека, оркестър, страна, федерация и т.н.) или автоматично устройство (уред за регистриране на климатични промени, компютърна програма за автоматичен превод и т.н.), които имат определена роля за жизнения цикъл на ресурс.

[Източник: модифицирано работно определение на DCMI Agents Working Group]

Виж и Създател [НТ]

Атрибут (Attribute)

Характеристика на обект. Атрибутът може да бъде вътрешно присъщ на обекта или заимстван.

[Източник: FRBR]

Библиографски запис (Bibliographic record)

Съвкупността от елементи от данни, която описва и осигурява достъп до библиографски ресурс и идентифицира свързани произведения и форми на проявление.

[Източник: IME ICC]

Библиографски значим(а) (Bibliographically significant)

Свойство на обект, атрибут или връзка, което има особено значение или стойност в контекста на библиографските ресурси.

[Източник: IME ICC]

Библиографски ресурс (Bibliographic resource)

Обект от областта на библиотечните и подобните на тях колекции, която се състои от продуктите на интелектуално или художествено творчество. Във FRBR библиографските ресурси са обектите от Група 1: произведение, форма на проявление, форма на физическо представяне и физическа единица.

[Източник: IME ICC]

Библиографски универсум (Bibliographic universe)

Сфера, която обхваща колекциите на библиотеки, архиви, музеи и други информационни общности.

[Източник: IME ICC]

Библиографско описание (Bibliographic description)

Съвкупност от библиографски данни, които идентифицират библиографските ресурс.

[Източник: ISBD с изменения]

Виж и **Описателна каталогизация [A]**

Вариантна форма на име (наименование) (Variant form of name)

Форма на име (наименование), която не е избрана за установена точка за достъп за обект. Тя може да бъде използвана като достъп до контролния запис за обекта или да бъде представена като препратка към установената точка за достъп.

[Източник: IME ICC]

Виж и **Точка за достъп [BT], Установена точка за достъп [A], Установена форма на име (наименование)[A], Контролирана точка за достъп [BT], Общоприето име (наименование) [A], Име (наименование) [BT]**

Вид на носителя (Carrier type)

Означение за формата на средството за съхраняване на информация и обвивката на носителя в съчетание с вида на възпроизвеждащото устройство, необходимо за да се прегледа, просвири, пусне в действие и т.н. съдържанието на ресурса. Видът на носителя отразява атрибутите на определена форма на физическо представяне.

[Източник: Речник на RDA към януари 2008 с изменения]

Вид на съдържанието (Content type)

Означение за основната форма на комуникация, в която е изразено и сетивото, с което е замислено да се възприема съдържанието. Видът на съдържанието отговаря на атрибутите на произведението и на формата на проявление.

[Източник: Речник на RDA към януари 2008 с изменения]

Връзка (Relationship)

Специфично отношение между обектите и техните проявления.

[Източник: на основата на FRBR]

Допълнителна точка за достъп (Additional access point)

Точка за достъп, която може да се използва като допълнение към основните точки за достъп, за да се увеличи извличането на библиографски и контролни данни.

[Източник: IME ICC]

Виж и **Точка за достъп [BT], Основна точка за достъп [A]**

Идентификатор (Identifier)

Номер, код, дума, израз, емблема, знак и др., който е свързан с определен обект и служи за разграничаването ѝ от другите обекти в областта, за която е присъден идентификаторът.

[Източник: FRAD]

Име (наименование) (Name)

Буква, дума или група от думи и/или букви, под които е известен обектът. Включва думи/букви, които означават лице, фамилия, колективен орган. Включва термини, под които са известни понятия, предмети, събития или места. Включва заглавието, определено за произведение, форма на проявление, форма на физическо представяне или физическа единица. Използва се като основа за точка за достъп.

[Източник: FRBR с измененията във FRAD]

Виж и Точка за достъп [A], Установена форма на име (наименование) [HT], Контролирана точка за достъп [A], Общоприето име (наименование) [HT], Предпочетено име (наименование) [HT], Вариантна форма на име (наименование) [HT]

Ключово заглавие (Key-title)

Уникално название на продължаващ ресурс, което се определя от Мрежата ISSN и е неразривно свързано с неговия ISSN. Ключовото заглавие може да съвпада с основното заглавие или, за да се постигне уникалност, може да бъде изградено като се добавят елементи за идентификация и/или определение като наименование на организацията-издател, местоиздаване, сведения за изданието.

[Източник: ISBD]

Колективен орган (Corporate Body)

Организация или група от лица и/или организации, които се идентифицират с определено наименование и действат или биха могли да действат като едно цяло.

[Източник: FRAD, FRBR с изменения]

Колекция (Collection 2)

Реална или виртуална съвкупност от библиографски ресурси, съхранявани или създадени в определена институция.

[Източник: IME ICC]

Контролен запис (Authority record)

Съвкупност от елементи от данни, която идентифицира определен обект и може да бъде използвана за улесняване на достъпа до установената точка за достъп до този обект или за визуализация на всяка точка за достъп до нея.

[Източник: IME ICC]

Контролирана точка за достъп (Controlled access point)

Точка за достъп, записана в контролен запис.

[Източник: GARR с изменения]

Контролираните точки за достъп включват както установените форми на имената (наименованията), така и определените за вариантни форми. Те могат да бъдат:

- основани на имена на лица, фамилии и наименования на колективни органи,
- основани на наименования (т.е. заглавия) на произведения, форми на проявление, форми на физическо представяне и физически единици,
- съчетание от две имена (наименования) както в случая на име (наименование)/заглавие като точка за достъп, която представя произведението като обединява името (наименованието) на създателя със заглавието на творбата.
- основани на термини за събития, предмети, понятия и места,
- основани на идентификатори като стандартни номера, класификационни индекси и т.н.

Към самото име (наименование) могат да се добавят други елементи (напр., дати) с цел да се разграничат обекти с еднакви или подобни имена (наименования).

[Източник: FRAD – по-нататък е отбелязано, че моделът е съсредоточен върху имена (наименования) и термини, контролирани с помощта на контролен файл.]

Виж и **Точка за достъп [BT]**, **Установена точка за достъп [HT]**, **Име (наименование) [A]**, **Неконтролирана точка за достъп [A]**, **Вариантна форма на име (наименование) [HT]**

Лице (Person)

Индивид или отделна идентичност, установени или възприети от индивид или група.
[Източник : FRBR в съответствие с измененията във FRAD, с изменения от IME ICC]

Място (Place)

Местонахождение

[Източник : FRBR]

Неконтролирана точка за достъп (Uncontrolled access point)

Точка за достъп, която не е контролирана от контролен запис.

[Източник: IME ICC]

Виж и **Точка за достъп [BT]**, **Контролирана точка за достъп [A]**

Нормализирана точка за достъп (Normalized access point)

Виж **Установена точка за достъп**

Носител, вид на

Виж **Вид на носителя**

Обект (Entity)

Нещо, което има цялостен и самостоятелен характер. Нещо, което съществува отделно и независимо. Абстракция, идеално понятие, предмет на мисълта или трансцендентен обект.

[Източник: Webster's 3.изд]

Примерите за видовете обекти във FRBR и FRAD включват продуктите на интелектуално или художествено творчество (произведение, форма на проявление, форма на физическо представяне и физическа единица), агентите (т.е. лицата, фамилиите, колективните органи), които носят отговорност за създаването на това интелектуално или художествено съдържание, за производството и разпространението на съдържанието във физическа форма или осъществяват съхраняването на продукта или съдържанието на произведението (произведение, форма на проявление, форма на физическо представяне, физическа единица, лице, фамилия, колективен орган, понятие, предмет, събитие, място).

[Източник: IME ICC]

Общоприето име (наименование) (Conventional name)

Име (наименование), различно от официалното, под което са известни колективен орган, място или друг обект.

[Източник : с изменения от AACR2 Revision 2002, Речник]

Виж и **Установена форма на име (наименование) [A]**, **Име (наименование) [BT]**, **Вариантна форма на име (наименование) [A]**

Описателна каталогизация (Descriptive cataloguing)

Частта от каталогизацията, осигуряваща описателни данни и точки за достъп, които не са свързани със съдържанието.

[Източник: IME ICC]

Вж и **Библиографско описание [A]**, **Съдържателна каталогизация [A]**

Основна точка за достъп (Essential access point)

Точка за достъп, основана на първостепенни атрибут или връзка на обекта в библиографския или контролния запис, която осигурява откриването и идентифицирането на записа.

[Източник: IME ICC]

Виж и **Точка за достъп [BT], Допълнителна точка за достъп [A]**

Понятие (Concept)

Абстрактна представа или идея.

[Източник: FRAD (по отношение на предметите), FRBR]

Предмет (Object)

Нещо материално

[Източник: FRBR]

Предпочетено име (наименование) (Preferred name)

Името (наименованието) на обект, избрано в съответствие с правила и стандарти, използвано като основа за съставяне на установената точка за достъп за обекта.

[Източник: IME ICC]

Виж и **Установена точка за достъп [A], Установена форма на име (наименование) [A], Общоприето име (наименование) [A], Име (наименование) [BT]**

Произведение (Work)

Самостоятелна интелектуална или художествена творба (т.е. интелектуално или художествено съдържание).

[Източник: FRAD, FRBR, с изменения от IME ICC]

Сборник (Collection 1)

Реална или виртуална съвкупност от две или повече произведения или части от произведения, обединени или издадени заедно.

[Източник: IME ICC]

Събитие (Event)

Действие или явление.

[Източник: FRAD (събитията, които не функционират като колективни органи се приемат за предмети, FRBR)]

Съдържание, вид на

Виж **Вид на съдържанието**

Съдържателна каталогизация (Subject cataloguing)

Частта от каталогизацията, която осигурява контролирани предметни рубрики/термини и/или класификационни индекси.

[Източник: IME ICC]

Виж и **Описателна каталогизация [A]**

Създател (Creator)

Лице, фамилия или колективен орган, които носят отговорност за интелектуалното или художественото съдържание на произведение.

[Източник: IME ICC]

Виж и **Агент [BT]**

Точка за достъп (Access point)

Име, наименование, термин, код и др., чрез които се търси и открива библиографски или контролен запис.

[Източник: GARR с промените от FRAD и IME ICC]

Виж и **Допълнителна точка за достъп [HT], Установена точка за достъп [HT], Контролирана точка за достъп [HT], Основна точка за достъп [HT], Име (наименование) [A], Неконтролирана точка за достъп [HT], Вариантна форма на име (наименование) [HT]**

Установена точка за достъп (Authorized access point)

Предпочетената контролирана точка за достъп за определен обект, утвърдена и съставена в съответствие с правила или стандарти.

[Източник: IME ICC]

Виж и **Точка за достъп [BT], Установена форма на име (наименование) [BT], Контролирана точка за достъп [BT], Предпочетено име (наименование) [A], Вариантна форма на име (наименование) [A]**

Установена форма на име (наименование) (Authorized form of name)

Формата на името (наименованието), избрана за установена точка за достъп за определен обект.

Виж и **Установена точка за достъп [A], Общоприето име (наименование) [A], Име (наименование) [BT], Предпочетено име (наименование) [A], Вариантна форма на име (наименование) [A]**

Фамилия (Family)

Две или повече лица, свързани по рождение, чрез брак, осиновяване или друг подобен правен статус или представлящи се по друг начин за семейство.

[Източник: FRAD, с изменения от IME ICC]

Физическа единица (Item)

Отделен екземпляр от форма на физическо представяне.

[Източник: FRAD, FRBR]

Форма на проявление (Expression)

Интелектуалното или художествено осъществяване на произведение.

[Източник: FRAD, FRBR]

Форма на физическо представяне (Manifestation)

Физическо възплъщение на формата на проявление на произведение.

[Източник: FRAD, FRBR]

Формата на физическо представяне може да представлява сборник от произведения, отделно произведение или съставна част на произведение. Формите на физическо представяне могат да се осъществяват като една или повече физически единици
[Източник: IME ICC]

Източници

AACR2 – *Anglo-American Cataloguing Rules*. – 2nd edition, 2002 revision. – Ottawa: Canadian Library Association; London: Chartered Institute of Library and Information Professionals; Chicago: American Library Association, 2002-2005.

DCMI Agents Working Group – Dublin Core Metadata Initiative, Agents Working Group. От уеб страницата, 2003 (работни определения): <http://dublincore.org/groups/agents/> Окончателният доклад е на разположение онлайн: <http://dublincore.org/documents/dcmi-terms/#classes-Agent>

FRAD – *Functional Requirements for Authority Data: A Conceptual Model – Final Report, 2008*.

FRBR – *Functional Requirements for Bibliographic Records: Final Report*. – Munich : Saur, 1998. (IFLA UBCIM publications new series; v. 19) На разположение на уебсайта на ИФЛА: <http://www.ifla.org/VII/s13/frbr/> (септември 1997, с поправките и добавките до февруари 2008)

GARR – *Guidelines for Authority Records and References*. 2nd ed., rev. – Munich : Saur, 2001. (IFLA UBCIM publications new series; v. 23) На разположение онлайн: <http://www.ifla.org/VII/s13/garr/garr.pdf>

IME ICC – IFLA Meeting of Experts on an International Cataloguing Code (1st-5th : 2003-2007), препоръки от участниците

ISBD – *International Standard Bibliographic Description (ISBD): preliminary consolidated edition*. – Munich : Saur, 2007. (IFLA Series on Bibliographic Control ; v. 31) На разположение онлайн: http://www.ifla.org/VII/s13/pubs/ISBD_consolidated_2007.pdf

RDA – *RDA: Resource Description and Access. Glossary Draft*. 5JSC/Chair/11/Rev (Jan. 2008, Table 1) На разположение онлайн: <http://www.collectionscanada.gc.ca/jsc/rda.html#drafts>

Webster's 3. изд – *Webster's Third New International Dictionary*. – Springfield, Mass. : Merriam, 1976

Термини, които вече не се използват

Библиографска единица *Виж* **Форма на физическо представяне**

Редна дума *Виж* **Установена точка за достъп, Контролирана точка за достъп**

Препратка *Виж* **Вариантна форма на име (наименование)**

Унифицирано заглавие *Виж* **Установена точка за достъп, Установена форма на име (наименование), Име (наименование)**